

ARQUITECTURA MODERNISTA DE REUS (8)

CASA RULL

Lluís Domènech i Montaner

1900 - 1901

Sant Joan, 27

Casa Rull

Després de construir a Reus l'Institut Pere Mata, el primer encàrrec privat que rebé Lluís Domènech i Montaner va ser el del notari Pere Rull Trilla, que el maig de 1900 va comprar a l'Ajuntament uns terrenys davant de l'Hospital. Rull i Domènech. Es coneixien, ja que el notari era soci fundador de la Sociedad Manicomio de Reus i, a més, coincidien ideològicament al voltant de la Unió Catalanista. Rull morí l'any 1921, vidu i sense fills. Va cedir l'edifici a la ciutat en el seu testament per tal d'ubicar-hi un museu que havia de portar el nom de Prim-Rull, que va ser inaugurat definitivament el 1934.

Es tracta d'un edifici unifamiliar amb tres façanes i una sola paret mitgera (adossada a la Casa Gasull). Dues façanes estan obertes sobre un jardí privat i una tercera dona al carrer Sant Joan i és la principal. Disposa de baixos i dos

plantes altes. Des de l'any 1988 és la seu de l'Institut Municipal d'Acció Cultural/IMAC. Per tant, actualment és un equipament cultural. Abans havia estat també la seu de l'Arxiu Municipal.

Domènech utilitza el mateix llenguatge, els materials i les solucions compostives que va emprar al centre sanitari. Hi ha un sòcol de pedra que ocupa tota la planta baixa. És tot de maçoneria i a la resta de l'edifici tenim murs d'obra vista i els elements decoratius són de pedra. Va ser un atreviment usar aquests materials característics de les construccions industrials en l'arquitectura domèstica. També vol que la cantonada sigui important i per això hi ha una columna de pedra a triple alçada.

La barana del balcó del primer pis és de pedra a la façana principal, amb el disseny de tiges i flors, i a les altres dues que donen al jardí hi ha una lleugera barana de ferro forjat, amb un mòdul repetitiu que representa una temàtica floral amb les línies típiques del *coup de fouet* que va caracteritzar l'Art Nouveau internacional.

A la primera planta tenim dues portes balconeres i una finestra. A la superior hi ha un reguitzell de finestres en tot el perímetre de l'edifici, agrupades en tres grups de tres a la façana principal i a les altres dues en forma de galeria, que inclou algunes falses finestres decorades amb rajoles dissenyades per l'arquitecte Antoni M. Gallisà i produïdes per la casa Pujol i Bausis.

El coronament ens recorda els merlets d'un castell, amb el mateix tema floral que el de la barana del balcó. Sobre els merlets hi ha elements decoratius de pedra que l'arquitecte ja havia usat, però de ceràmica vidriada, al cafè restaurant de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888.

En la decoració de la façana podem veure moltes al·lusions al propietari i a la seva professió: les seves inicials, PR, flanquegen una ploma al·lusiva a l'ofici de notari, les balances com a símbol de la justícia, el lleó de la cantonada com a al·legoria de la fortalesa i el gos que ha desaparegut simbolitzava la fidelitat. A més, tenim dos lleons rampants a la cantonada que ens manifesten l'interès de Domènech per l'heràldica.

Amb la Casa Rull s'inicia amb plenitud el Modernisme a la ciutat de Reus, amb l'entrada en joc per primera vegada del *coup de fouet* i l'ús del maó vist en un edifici no industrial. La sobrietat escultòrica dels baixos, sobre la maçoneria, contrasta amb la del segon pis i la del coronament, sobre l'obra vista, un ampli repertori de motius vegetals, cornes i pinacles medievals.

CASA GRAU

Pere Caselles Tarrats, 1910

Sant Joan, 32

Edifici cantoner amb baixos comercials i tres plantes de pisos. L'any 1910 Miquel Grau Cabré, un propietari important de Riudecols, va encarregar a l'arquitecte Pere Caselles la construcció d'aquest edifici. La façana que dona al carrer Sant Joan és totalment simètrica respecte a les seves obertures, que són dues en cada planta i corresponen a portes balconeres en les plantes altes, i a la tercera planta hi ha un ull de bou. És a dir, estan ordenades seguint dos eixos verticals.

El coronament i el disseny dels emmarcaments de les obertures de la façana

Casa Grau

na principal ens recorden decoracions de l'Art Nouveau centreeuropeu, ja que combinen les formes rectes dels brancals de les portes amb les formes circulars tipus ferradura de les llindes.

Al voltant de les portes balconeres tenim representació de formes vegetals com són les fulles de llorer als baixos, que volen recordar el títol de baró de Llorach ostentat per Grau. A més, hi ha dues faixes horitzontals, amb les fulles i els fruits del castanyer, que assenyalen el nivell de les plantes principal i primera. Al bonic coronament de la casa s'hi poden apreciar les figures mitològiques d'un parell de dracs.

A la planta baixa, amb sòcol de pedra natural, i entre les dues obertures, hi trobem entrelaçades les inicials del promotor de l'edifici, MG, i al primer pis, dins una marca romboïdal, l'any de la seva construcció, 1910, dos medallons molt usuals en aquella època. Al pis principal, on viu l'actual propietari, Llorenç Jaume Grau, es conserva un menjador/sala d'estar modernista realitzat amb caba pel conegut ebenista reusenc Oliva, amb un armari de noguer encastat i una saleta decorada amb els entapissats i cortinatges originals en seda de *moiré* rosa, damasquinada i brodada.

Es tenen notícies de les factures dels diferents artesans i industrials que intervingueren en la construcció de l'edifici: els marbres són de Viuda e Hijos de Agustín Auqué, els materials constructius de Nontseny, Tassís, Gili, Òdena, Llevat i Sugrañes, els cels rasos els realitzà Emili Torres i les cornises de guix i els

florons centrals dels sostres Josep Cabré.

"(...) tendrá un trabajo de los mejores hechos en Reus, así lo dicen los señores Ventura de Barcelona (...) y lo mismo ha dicho el Sr. Salas, arquitecto de Tarragona, que bien se lo merece la calle San Juan, una de las más céntricas de Reus". Aquest text correspon a una carta que Ricard Pagès, que actuà com a contractista, dirigí al promotor de l'obra el desembre de 1910. És important ressaltar que els executors dels treballs escultòrics fossin enviats des de Barcelona, per un costat, i conèixer l'opinió de l'arquitecte tarragoní Ramon Salas Ricomà, per un altre.

La major part de la façana té un tractament d'estucat que imita un parament de pedres regulars. Pere Caselles col·locà branques de llorer florit que es repeteixen en forma de sanefes a tota l'ornamentació de la casa, que correspon al final del Modernisme floral. La façana que dona al carrer Pere Òdena no té cap interès.

ANTIC DISPENSARI ANTITUBERCULÓS

Joan Rubió Bellver, 1926
Sant Joan, 34 A

L'origen d'aquesta construcció es troba en la política sanitària desenvolupada durant els anys d'existència de la Mancomunitat de Catalunya. L'any 1923 aquesta institució plantejà la possibilitat de construir un sanatori antituberculós, idea que va arribar a bon fi amb l'acord subscrit l'any següent entre l'Ajuntament

i la Mancomunitat segons el qual el primer cedia un terreny proper a l'Hospital de Sant Joan per a la seva construcció. Amb el govern de Primo de Rivera desapareixia la Mancomunitat i es paraitzava el projecte fins que el 1926 es sol·licità a la Diputació de Tarragona la seva represa. Demanaren el febrer de 1927 el permís corresponent.

L'arquitecte reusenc Joan Rubió Bellver, que era l'arquitecte en cap de la Mancomunitat, redactà el projecte l'any 1923 i fou aprovat pel consell permanent de la Mancomunitat el 4 de desembre de 1923. Es tracta d'un edifici de planta rectangular, amb una sola planta, golfa i coberta a dues vessants partint d'una estructura de fusta i forma un dibuix geomètric amb teules verdes sobre les ordinàries. El dispensari, que té aparença modernista, queda aïllat del carrer mitjançant un jardí amb tanca de pedra i reixa de ferro i està clos amb un mur on s'obre una portalada de pedra. La porta de l'edifici, amb arc de mig punt, queda protegida per un petit rafal de fusta sobre dues columnes de pedra nues de qualsevol decoració. Es corona amb un perfil totalment esglaonat a doble vessant de la façana principal. Sota hi ha una mena de finestra coronella sobre la qual trobem l'escut de la Diputació de Tarragona.

Rubió utilitza en moltes obres seves, i aquí també ho fa, la pedra desbastada i també ens recorda els seus estudis vers les construccions tradicionals en pedra, recollits en el llibre *Construccions de pedra en sec*, publicat per l'Associació

Antic dispensari antituberculós

Casa Tarrats

d'Arquitectes de Catalunya l'any 1914. Rubió utilitza la pedra sobretot per un interès estètic, ja que usa els blocs de pedra simplement desbastats i carejats. L'arquitecte aconsegueix dotar d'interessants textures les façanes dels edificis.

És un edifici d'estil eclèctic, amb trets neoclàssics i aspecte fortificat pels grans elements de pedra que el formen. És difícil de contemplar ja que es troba molt amagat darrere els frondosos arbres del jardí. La decoració la trobem en el tractament dels materials, en l'obra de maçoneria i en els detalls constructius.

CAL TARRATS

Pere Caselles Tarrats
1890 - 1892

Sant Joan, 11

Joan Tarrats Homdedéu, un dels propietaris de la important fàbrica tèxtil coneguda amb el nom de Vapor Nou, encarregà a l'arquitecte Pere Caselles aquest edifici cantoner amb baixos comercials i tres plantes d'habitatges, amb façanes als carrers de Sant Joan i al dels Recs, que tenen un mateix tractament formal. Caselles va firmar els plànols que es van presentar a l'Ajuntament per demanar la llicència d'obres i va voler trencar amb l'arquitectura acadèmica de l'època, amb un tractament de façanes molt sever. Per tant, va seguir els models neomedievalitzants que corresponen a l'etapa premodernista reusenca i té un estil neogòtic en tots els seus elements decoratius.

Les façanes tenen totes el mateix tractament, que consisteix en un estucat imitant els carreus de pedra policroma, peces de decoració escultòrica seriades i baranes de foneria. Les inicials del promotor, J.T., estan incloses en un gran escut situat a la cantonada, entre el pis principal i el primer. Totes les obertures estan emmarcades per trencaigües d'inspiració medieval, recolzades sobre mènsules de producció seriada, decorades amb representacions zoomòrfiques i fantàstiques, amb capitells que tenen figures mitològiques. A la primera planta hi ha un balcó corregut amb baranes de fosa, que es perllonga a la cantonada i enllaça les dues façanes. Corona la façana una cornisa suportada per grans mènsules que emmarquen plafons decoratius, que amaguen espiralls de ventilació.

"Casa d'en Joan Tarrats y de Homdedéu, fou feta en 1892, fou arquitecte

Pere Caselles Tarrats, fou mestre de cases Pere Monné, fou fuster S. Marimon, fou serraller V. Murgades, fou pintor Pau Codina". Aquest text correspon a la inscripció que, a manera de fris, recorre els murs del vestíbul i ens permet tenir informació respecte els industrials i artesans que treballaven a finals del segle XIX a Reus.

A la vivenda del primer pis tenim encara paviments tipus Nolla, decoracions de sostres sorprenents amb un artesanat neogòtic de bigues amb socarrats, decorat amb làmines de pa d'or, mobiliari de l'ebenista reusenc Oliva, vidres amb decoracions a l'àcid i pintures murals de Tomàs Bergadà, que respiren Modernisme per tots cantons.

CASA SAGARRA

Pere Caselles Tarrats, 1908
Sant Joan, 12 - 14

Jaume Sagarra Constantí promou la seva propietat construint un edifici entre mitgeres de planta baixa i quatre plantes, en la millor època modernista reusenca. S'estableix una diferenciació entre els baixos i l'entresòl i la resta de plantes. La part baixa de la façana té un primer cos de pedra, i un segon cos amb una decoració escultòrica floral que emmarca unes zones esgrafiades amb la representació de dos animals fantàstics afrontats acompanyats d'elements vegetals. A partir de la primera planta veiem un fons d'estuc que imita un aparell de carreus regulars de pedra i una rica decoració floral de pedra artificial al nivell de les llindes dels balcons.

Les baranes dels balcons estan resoltes amb un molt senzill treball de forja amb aplicacions de flors de xapa de ferro estampada. El conjunt es corona amb una cornisa decorativa que alterna motius vegetals amb tres rostres femenins i el tancament del terrat, que combina la barana de forja de ferro i els elements d'obra, merlet de pedra.

Es tracta d'un edifici força interessant per la seva decoració profusa, molt lligada amb l'Art Nouveau francès, ple de simbolismes i motius vegetals. Hem de fer esment als dragons esgrafiats en verd sobre fons fosc a cada costat del balcó central del segon pis i també a les efígies femenines del quart pis, un dels elements apareguts a l'inici de l'Art Nouveau belga, que el Modernisme entronitza i empra arreu.

Text i fotografies:
JOSEP MARIA BUQUERES
Arquitecte Tècnic

BIBLIOGRAFIA I NOTES

- AAVV. *Arquitectura del Camp. Guia*. Centre de Documentació de la demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya/C.O.A.C. Edita C.O.A.C i Autoritat Portuària de Tarragona. 1995.
- AAVV. *La Casa Navàs de Lluís Domènech i Montaner*. Edicions Pragma. Reus, 2006.
- AAVV. *67 Façanes modernistes de Reus*. Escola Taller Mas Carandell. Edicions El Medol. Reus, 1995.
- AHMR. Expedients 15/1901, 55/1901, 22/1903, 15/1910 i 147/1926.
- AJUNTAMENT DE REUS. *Reus. Ciutat Modernista*. Patronat Municipal de Turisme i Comerç. Ed. Mediterrània.
- AMIGO, R. *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i persona, i renoms del terme de Reus*. Associació d'Estudis Reusencs. Reus, 1988. Aquest treball va guanyar el Premi Xamfrà 1982, que patrocinava el COAAT.
- ANGUERA, P. *Urbanisme i arquitectura de Reus*. Edita Caixa de Pensions. Reus, 1988.
- ARNAVAT, A. - BERGADÀ, J. - MARCH, J. *Arquitectura Modernista a Reus*. Edició i producció "Pragma edicions". Reus, 2003.
- BUQUERAS, J. M. *Arquitectura de Reus. Vol 1: Tomb de Ravals*. Ed. Josep M. Buqueras Bach. Tarragona, 1985.
- Guia modernista Reus*. Edita "reusturisme". Reus, 2011.
- MARCH, J. *Catàleg de l'Arquitectura Modernista de Reus*. Ajuntament de Reus; Universitat de Barcelona. Reus, setembre, 2001. Document inèdit.
- Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic, Històric-artístic i Natural de Reus*. POUM de Reus. 2004.